

Zsigmond Attila

Fugyi

„Hirtelen változható életemnek jó megfontolása kényszerített arra ...”

Zoványi P. György végrendelete

The Testament of György Zoványi P. Abstract

Bishop Zoványi P. György served longest in office in the history of the District of Tiszántúl, yet the research concerning him are sporadic. It has been shown that his detailed biography was tampered with, therefore one must rely on it with caution. Recently, a folder surfaced from among the documents of the Reformed College of Zilah in the State Archives of Kolozsvár, containing some files of the Zoványi family. The most important amongst these is the testament of bishop Zoványi, written by him in 1751 at the age of 94, modified after his wife's death in 1752. The official copy of the text dates from 1806, containing important data of the Zoványi family regarding their estate and the town of Zilah. This study briefly presents the testament and its text, including the content of the other file as well.

Keywords: Bishop Zoványi P. György and his testament, town of Zilah.

Ha kissé megkésve is, de jelen tanulmánnyal a Tiszántúli Egyházkerület leg-hosszabb ideig, majd' három évtizeden át hivatalban levő püspökének, Zoványi P. Györgynek kívánunk emléket állítani. Sajnálatos módon halálának 2008-ban elkövetkezett kettőszázötvenedik évfordulója sem jelentett elegendő ösztönzést arra nézve, hogy méltó módon emlékezzünk meg a superintendensi hivatalt igen nehéz időben viselő, egyházát lehetőségeihez képest buzgón védő Zoványiról. Bár eddigi ismereteink szerint élettörténetét meglehetősen részletesen örökölte meg egyik leszármazottja,¹ a közelmúltban végzett kutatásaink alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az eddigi tényként kezelt adatokat igencsak újra kell értékelnünk.² A ma-

¹ Zoványi biográfiáját elsőként Tóth Ferenc pápai professzor írta meg a 19. század elején – meglehetősen sommásan – a tiszántúli püspökökről összeállított munkájában. Tóth Ferenc: *A Helvétziai Vallástétel követő Túl a' Tiszai Superintendenciában élt református püspökök élete...*, Győr 1812, 162–165. 1869-ben viszont Szilágyi Ferenc a zilahi egyházközség levéltárában kutatva megtalálta, s a következő évben nyomtatásban is ismertette a püspök részletes élettörténetét, melyet a családi iratokat őrző dédunokája, Zoványi Imre orvos állított össze, vélhetőleg valamikor a 19. század elején, neves ősenek akkor még meglévő naplója és egyéb dokumentumok alapján. Szilágyi Ferenc: *Zilah történelméből* (a továbbiakban: Szilágyi), Pest 1870, 39–44., 53–58., 69–78. Érthető módon ezt követően már ezekre az adatokra hivatkozott minden Zoványival foglalkozó publikáció, melyek közül az alábbiakban csak a legfontosabbakat említjük, a teljesség igénye nélkül. Magyarósi István: *A Zilahi Ev. Ref. Anyaszentegyház története* (a továbbiakban: Magyarósi), Kolozsvár 1880, 126–133.; Dr. Petri Mór: *Szilágy vármegye monographiája* (a továbbiakban: Petri), VI., h. n., 1904, 771–772.; Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lescikon* (a továbbiakban: Zoványi), Budapest 1977, 708–709.

² A Szilágyi Ferenc által fellelt életrajz egyik jelentős epizódjáról, Zoványi és XII. Károly svéd király zilahi találkozásáról minden kétséget kizáróan kiderült, hogy valótlán adatokat tartalmaz, minek követke-

tuzsálemi kort, százegey esztendő megért püspök emléke előtti igazi tisztelgést egy tárgyilagos, tényszerű adatokon alapuló életrajz jelentené, amelynek elkészítése egyelőre még várat magára. Ehhez kívánunk hozzájárulni az alábbiakban ismertetendő, Zoványi jellemére, családi és anyagi helyzetére vonatkozó adatok közreadásával.

A zilahi Református Kollégium Kolozsváron őrzött levéltári anyagának a vizsgálata az iskolai anyakönyv régóta tervezett tanulmányozása mellett nem remélt eredményt is hozott, amikor a kollégiumi fondban a Zoványiak néhány családi iratára is rábukkanunk.³ A mindössze tizenhat levelet számláló vékonyka dosszié⁴ összesen kilenc dokumentumot tartalmaz, melyek közül hat a 18. században, három pedig a 19. században keletkezett, de utóbbiak közül kettő korábbi, szintén 18. századi iratok későbbi másolata, egy pedig nyilvánvalóan tévesen került a gyűjteménybe, mivel semmiképpen nem köthető a Zoványi család egyik tagjához sem. Ez egyben a legkésőbbi irat, egy ismeretlen céllal készült diáknévsor 1814-ből. A legkorábbi pedig 1739-ből származik, Zoványi József akkori szilágycsehi lelkészhez kapcsolódik, egy parlagon heverő szőlőskert használatba vételére vonatkozóan. Ugyancsak ehhez köthető két másik okirat is az 1760-as évekből. Anélkül, hogy e tanulmányban részletesen foglalkoznánk a dokumentumok tartalmával, megemlítjük, hogy egy kivételével (amely egy Zoványi P. György püspökhöz intézett hivatalos levél) a többi is mind a Zoványi család birtokviszonyaira vonatkozó hivatalos irat. Ebből a meggondolásból hasznosnak ítéltük, hogy rövid tartalmi kivonatukat a *Függelék*ben ismertessük. Tanulmányozásuk rendjén jópár adatot sikerrel használtunk fel nemcsak a Zoványi familia életrajzi adatainak a pontosításához, de a szilágycsehi lelkésznévsorok kiegészítéséhez is.

A kilenc okirat közül jelentőségére nézve legfontosabb a legutolsó, az a három levél terjedelmű végrendelet, amelyben Zoványi P. György halála előtt néhány évvel hagyatkozott az utána maradó javak elosztása felől. Eredetije 1751-ben készült, melyet a végrendelező püspök a rá következő esztendőben kiegészített, s ennek a testamentumnak az 1806. április 18-án elkészített és Közép-Szolnok vármegye két assessora által hitelesített másolata maradt fenn a családi iratgyűjteményben.⁵ Eddig is tudomásunk volt egy ilyen irat meglétéről, ugyanis Szilágyi Ferenc felhasználta Zoványi családfájának összeállításakor, és két rövid részletet idézett is belőle,⁶ de a teljes szöveg mindeztidáig nem volt ismert.

Kilencvenötödik évében járt a Tiszántúli Egyházkerület agg elöljárója, amikor *józan és csendes elmével* szükségét érezte a végrendelezésnek, hogy holta után utódai között ér-

tében kénytelenek vagyunk a teljes élettörténet hitelességét megkérdőjelezni. Zsigmond Attila: Zilah, Király-utca 34 (a továbbiakban: Zsigmond). In: *Erdélyi Múzeum*, 2008. 3–4. füzet, 57–65.

³ Néhány személyes, a családra vonatkozó adatot Debrecenben is találtunk, Zoványi P. György hivatalos püspöki levelezésében. Zoványi P. György levelei, a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár I.2. fondjában (Püspökök iratainak gyűjteménye), 1. doboz (a továbbiakban: TtREL/ZO).

⁴ Actele familiei Zoványi, 264-es jelzettel a Colecția Colegiului Reformat Zalău fondban, a Román Nemzeti Levéltár Kolozs megyei Szolgálatá őrzetében, 1r-16v.

⁵ Nem tudjuk, hogy mi indokolta a másolat elkészítését, de az a tény, hogy a gyűjtemény egy másik darabját ugyancsak 1806 áprilisában másolták át, egy jelentős családi eseményre, hagyatéki osztozkodásra, netalán családtagok közötti pereskedésre utal, amely szükségessé tette a jogbiztosító iratok több példányban való elkészítését.

⁶ Szilágyi nem említi, hogy milyen formában tanulmányozta a végrendeletet, de arra következtethetünk, hogy nem önálló dokumentumként, hanem Zoványi P. György életrajzába iktatva. Az idézett részek szó szerint egyeznek a most megtalált szöveggel, ami arra utal, hogy az életrajz, az általunk korábban megfogalmazott kételyeket továbbra is fenntartva, a kétes eredetű források mellett hiteles családi iratokból is inspirálódott. Szilágyi 75–76. Vö. Zsigmond 74–75.

tetlen villongás ne lenne. 1751. július 26-án tíz pontba szedve sorolta fel ingó és ingatlan vagyonát, melyet családtagjai, még szintén életben levő felesége, fiai és leányai, valamint egyik leányunokája között osztott szét. Mindenekelőtt hitveséről, Keresztúri Annáról gondoskodott: vagyonának nagyobb részét, házait, szőlőseit, rétjeit (anélkül, hogy ezeket tételesen felsorolná), valamint számos ingóságot (ékszereket, használati tárgyakat) testált rá, *hogy ne szorulhjon koldulásra.* Nem tudhatta, hogy hitvestársa egy év múlva, 1752. július 8-án eltávozik az elők sorából,⁷ ezért ezt követően a megözvegyült prédikátor arra kényszerült, hogy módosítsa korábbi testamentumát. Gyermekeiről sem feledkezett meg, és már 1751-ben kimerítő alapossággal rendelkezett, hogy földi javainak fennmaradó része (házak, telkek, különféle ingóságok) milyen módon oszljon meg közöttük. Ezt toldotta meg a következő esztendőben, 1752. augusztus 12-én, újabb tizenegy pontba rendezve néhai felesége hagyatkozásait.

A rendelkezésből kiderül, hogy Zoványinak öt gyermeke volt, akik közül akkor már csak négy volt életben (József, György, Mária és Borbála), mivel Krisztina lányát a szöveg *idvezülként* említi.⁸ Közülük Józseffel kapcsolatban bőszes információkkal rendelkezünk a különféle egyházi forrásokból, ő ugyanis atyja példáját követve szintén a lelképásztori hivatást választotta, és utóda is lett a Szilágyi traktus esperesi székében.⁹ A végrendelet szövege azt sejteti, hogy négyük közül egyedül György lakott Zilahon, és úgy tűnik, hogy ő nem szellemi foglalkozást űzött, mivel az apa könyvei Józsefre maradtak.¹⁰ Szilágyi Ferenc hihető feltételezése szerint gazdálkodó ember lehetett, mi-

⁷ Bár a végrendelet nem részletezi, de Szilágyi az életrajz alapján azt állítja, hogy Zoványi ötvenhárom esztendeig élt együtt feleségével, akit nem sokkal peregrinációjából való hazatérése és lelkésszé történő felszentelése után, gróf Bethlen Elek udvari papjaként vett nőül. Szilágyi 43., 75.

⁸ A legkorábbi rá vonatkozó adatot Szilágyi András naplójában találtuk, eszerint 1719. július 5-én ment férjhez Gádnai Andrásához – a családi adatokból kikövetkeztethetően tizenhat-tizennyolc esztendősen, azaz bizonyára ő volt szülei elsőszülött gyermeke. Cibula Katalin: *Szilágyi András protestáns prédikátor naplója* = Lymbus. Magyarágtudományi Forrásközlemények, Budapest 2004, 170. Férjéről csak annyi sejthető, hogy 1732-ben még életben lehetett, mert egy Gádnai András jobbjágyait említik ebben az évben. Petri V. 485. Ezt követően Zoványi Krisztina valamikor újból férjhez ment, mert 1743-ban már zilahi Sebess Andrást említik férjeként, akivel együtt néhány kegytárgyat adományozott az egrespataki egyházközségnek. Inventarul bunurilor bisericilor reformate din Tractul Sălaj, întocmit pe baza documentelor existente în arhiva Tractului, 47-es jelzettel a Román Nemzeti Levéltár Szilágy megyei Szolgáltatának Protopopiatul Reformat Sălaj-Solnoc fondjában, 3v. Minden bizonnyal arról a zilahi Sebess Andrásról lehet szó, aki a 18. század második harmadában jelentős városi és vármegyei tisztségeket viselt (bíró, szenátor, assessor), Petri VI. 398.

⁹ Zilahi és kolozsvári iskolaévei után a németalföldi Groningenben folytatta tanulmányait, majd hazatérve 1732-től Kémeren, később Szilágycsehben, végül pedig Zsibón végzett lelkészi szolgálatot. 1758-ban, apja halálát követően választották meg a Szilágyi traktus esperesévé, de ebből a tisztségéből 1769-ban távozni kényszerült az egyházkerülettel való nézeteltérése miatt. Zoványi 708.

¹⁰ Zoványi könyvtáráról egyelőre nem sok információval rendelkezünk. Egy kötetet, Szilágyi Tönkö Márton *Triga divortialis* című munkáját a kolozsvári Akadémiai Könyvtárban őrzik, de ez nem eshetett a végrendelet hatálya alá, mert a benne olvasható bejegyzések szerint csak néhány évig volt Zoványi tulajdonában. Sipos Gábor (szerk.): *A kolozsvári Akadémiai Könyvtár régi magyar könyvjárményeinek katalógusa.* Kolozsvár 2004, 501. Az egykori zilahi református kollégium könyvtárába is bekerült néhány, egykor Zoványi által birtokolt példány, viszont ennek az állománynak a tanulmányozása sajnos még jelenleg is meglehetősen sok akadályba ütközik. A közelmúltban Dénes Csilla végzős egyetemi hallgatóként készítette el a könyvek egy részének a számbavételét, ezúton mondunk neki köszönetet, hogy szakvizsgadolgozatát a rendelkezésünkre bocsátotta. Az állomány kutatásának folytatásától további eredmények várhatók a családki hagyaték bővülésével kapcsolatban. Valószínűleg Zoványi hasonnevű és szintén Zilahon lelkészkedő unokája a szerzője annak a kéziratos imádságoskönyvnek, mely ugyanebben a gyűj-

vel neki jutott apja szekere és lovai.¹¹ Mária lánya akkorra már megözvegyült, és a szöveg alapján úgy sejtjük, hogy ő volt az, aki élete végén gondoskodott édesanyjáról – legalábbis ekként értelmezhető az a kitétel, mely szerint az apa elhalt felesége nevében hagyatkozik a részére. Az ő lánya volt az a Sárka, akit a testamentum szerint Zoványi saját gyermekeként szeretett és nevelt, s ezért róla is megemlékezett, és gondoskodott hozományáról – érdekes módon egyedülként számos unokája közül –, talán ennek hajdon volt és édesanyja özvegyisége miatt. Krisztina nevű lányától való unokáira külön kitér a hagyatkozás, amennyiben ők nem részesülnek semmiben, bár édesanyjuk már nincs az élők sorában. A végrendelező viszont utal arra, hogy részéről ez nem a szeretetlenség jele, mert korábban ők is élvezhették a nagyszülői gondoskodást, miszerint felesége *eleget tartotta, s nevelte mindeniket, kivált Sebess Sárát 12. esztendeig*. Tekintetbe véve a végrendelező életkorát, bizonyára ők ekkorra már önállósultak, és családos embereként nem szorultak külön segítségre.¹² Ugyanakkor gondos családfőként Zoványi szeretné elkerülni a családtagok közötti békétlenséget, ezért az örökösök figyelmébe ajánlja a velük való kiegyezést. Még néhány esetben ugyanehhez a lehetőséghez folyamodik, amikor fiai bölcs belátására bízta az osztzkodást. A gyermekek közül legkevesebbet Borbáláról tudunk, a végrendelet csupán a hagyaték neki jutó részét nevezi meg. Egy másik, néhány évvel korábbi forrásból viszont arról értesülünk, hogy Zoványi egyik, név szerint meg nem nevezett lánya elvált – tekintettel az idői közelségre, hihető, hogy az információ épp Borbálára vonatkozik.¹³

A végrendelező püspök Isten iránti hálával úgy készülhetett az elmúlásra, mint aki hosszúra nyúlt életének sok viszontagsága mellett bőséges áldásban részesült: számos házra, telekre, szőlőskertre, rétre tett szert, emellett néhány értéktárgya, ékszere s némi pénzbeli vagyona is volt, s a testamentum végén fontosnak ítélte külön kiemelni, hogy senki felé nincs semmilyen tartozása. Bár az általa birtokolt ingatlanok mára már nem azonosíthatók be, a szöveg helytörténeti szempontból is forrásértékű, ugyanis számos elnevezésnek itt találjuk meg a legkorábbi, ezidáig nem ismert írásos említését.¹⁴ Érdekes módon arról a nevezetes Tyúkól utcai házról, amelyet az utókor emlékezete az ő személyéhez kapcsol, említést sem tesz a végrendelet, ami szintén a Zoványi élettörténetének hitelességével kapcsolatos kételyeinket erősíti meg.¹⁵

teményben található, és számos életrajzi adatot tartalmaz. Tóth Zsombor: Múfaj vs. íráshasználat? In: uő: *A történelmem terbe*. Kolozsvár 2006, 400.

¹¹ Szilágyi 75.

¹² Feltételezésünket erősíti az az adat, amely a végrendeletben név szerint is megemlített Sebess Sárát 1747-ben Gencsi Zsigmond feleségeként említi. Petri VI. 398.

¹³ Zoványi már egy 1746-ban a generális nótáriushoz intézett levelében utal a lánya házasságában felmerült problémákra, majd 1749-ben ugyancsak neki számol be arról, hogy lánya elvált férjétől, Bihari Andrásztól. TtREL/ZO-22, ZO-44.

¹⁴ A zilahi helynevek legalaposabb összeírása és feldolgozása még a múlt század első felében történt meg. Dr. Szabó T. Attila: Zilah helynévtörténeti adatai a XIV–XX. században (a továbbiakban: Szabó), In: *Erdélyi Tudományos Füzetek*, 86. sz. Torda 1936.

¹⁵ A testamentum csak két házat, a piacit és a „Roppantó” nevezetűt említi – az utóbbi elnevezése bizonyára korábbi tulajdonosára utal, bár igaz, hogy a név nem nagyon ismert Zilah viszonylatában, csupán 1737-ben említenek egy Roppantó János nevű diákot a zilahi kollégium anyakönyvében, és ugyanilyen név szerepel egy 1759. augusztus 4-i temetési bejegyzésben is. Protocolum Gimnasii Ref. Zilahiensis, a Román Nemzeti Levéltár Kolozs megyei Szolgálat Colectia Colegiului Reformat Zalău fondjában, 6r.; a Zilahi Református Egyházközség temetési anyakönyve, 3. 1281-es jelzettel a Román Nemzeti Levéltár Szilágy megyei Szolgálat őrizeretében, a Colectia registrelor de stare civilă fondban. Teljességgel nem zárhatjuk ki, hogy esetleg ez, a Roppantó-ház jelölő a Tyúkól utcai épületet, viszont az utca elnevezése már 1658-tól

Kérdést jelent a végrendelet, illetve a többi családi irat sorsának az alakulása: mikor és hogyan kerülhettek a kollégiumi dokumentumok közé? Biztos választ sajnos egyelőre nem adhatunk, jelenleg csupán néhány homályos támpont áll rendelkezésünkre. A végrendelet hátoldalán levő két feljegyzés szerint a testamentum eredetije a többi fontos családi irattal együtt a „kalamáris ládában” állt, előbb Zoványi Imre, majd testvére, József őrizetében.¹⁶ Bár Szilágyi Ferenc szerint ez a láda tartalmával együtt valamikor a 19. század első felében tűzvész martaléka lett,¹⁷ de a néhány fennmaradt eredeti irat megléte arra utal, hogy ezek még a sajnálatos eseményt megelőzően kikerültek a családi dokumentumgyűjteményből,¹⁸ és bizonyára valamelyik másik családtagon keresztül hagyományozódtak tovább.¹⁹ Mivel már az eddigi okfejtés során is számos kérdőjel merült fel, az iskolai levéltár felé vezető út további rekonstruálása adatok hiányában a felelőtlen találgatások ingoványos talajára vezetne.

Zárszóként viszont megállapíthatjuk, hogy a megtalált végrendelet és a többi dokumentum sokirányú, egyház-, család- és helytörténeti hozadékán túlmenően nyomtérköstíja a Zoványi család történetére vonatkozó eddigi kérdéseket, és megannyi újat is felvet – további kutatásokra ösztönözve – a méltatlanul elfeledett tiszántúli püspök és szilágysági prédikátor, Zoványi P. György hiteles életrajzához.

Függelék

Az alábbiakban a dossziét alkotó iratok rövid leírását és tartalmi ismertetését soroljuk fel, illetve közreadjuk a bemutatott végrendelet átiratát. A dokumentumok bemutatásánál a hivatalos román nyelvű megnevezés helyett az egyszerűség kedvéért a ZRKLt (Zilahi Református Kollégium Levéltára) rövidítést használtuk. A testamentum szövegében – annak régies hangulata megőrzésének szándékával – minimális változtatást eszközöltünk, csupán a rövid és hosszú magánhangzók, valamint a szókezdő nagybetűk használatában alkalmaztuk a jelenleg érvényes helyesírási szabályokat. A hely-, utca- és dülőneveket betűhíven közöljük. A szövegben található néhány rövidítés, amennyiben nem értelemszavaró, feloldás nélkül szerepel. A sérült vagy bizonytalan olvasatú szavak kiegészítését szögletes zárójelben, esetenként kérdőjellel ellátva szerepeltetjük, lábjegyzetben utalva az eljárás okára.

kezdődően dokumentálható. Szabó 41. Szilágyi Ferenc nem tekintette azonosnak a kettőt, ő – az életrajz alapján – úgy értelmezte a végrendelet szövegét, hogy Zoványinak a név szerint nem említett Tyúkól utcaival együtt három háza volt a városban. Szilágyi 75. Mi inkább úgy vélekedünk, hogy az említés hiánya is arra utal, hogy a püspöknek nem volt háza a Tyúkól utcában.

¹⁶ A sorrendre csak a feljegyzések tartalmából következtetünk, a családfelelős hiányos adatai miatt jelenleg nem tudjuk teljes bizonyossággal eldönteni, hogy a két testvér közül melyik élte túl a másikat. A püspök maga úgy rendelkezett testamentumában, hogy az irattartó ládára József és György fia együtt viseljenek gondot, de a megjegyzés tanúsága szerint a későbbiekben ez a feladat József leszármazottaira hárult.

¹⁷ A tüzeset állítólag Zoványi Imre 1821-ben bekövetkezett halála után pusztított. Nem tudhatni, hogy mire alapozza ezt az állítását, talán a helyi szájhagyományra vagy egyéb családi iratokra, mert a Zoványi-életrajz szerzője, Zoványi Imre értelemszerűen erre nézve nem szolgáltatott információkat. Szilágyi 76.

¹⁸ A Zoványi családhoz köthető nyolc iratból csupán három másolat, öt eredeti, amelyekről jogosan hihetjük, hogy azokat korábban a „kalamáris ládában” őrizték. Mivel a két datált másolat 1806-ból való, a fennmaradt dokumentumok sejtethetően ekkortájt kerültek ki korábbi őrzési helyükről, valamilyen családi esemény következtében. Vö. 5. sz. lábjegyzet.

¹⁹ A családi iratok további sorsával kapcsolatban sokatmondó, hogy a Zoványi-életrajz is már egy távolabbi családtagnak, Bátorfi Gábor tasnádi ügyvédnek az adományaként került vissza Zilahra, az egyház-köztség levéltárába – ő a szerző, Zoványi Imre unokahúgának a férje volt. Szilágyi 39.

I. A Zoványi család iratai:

1. 1739. április 16., Szilágycseh

A városi tanács tagjai Zoványi József helybeli lelkipásztor kérésére felbecsülnek egy, az egyház tulajdonában levő, de régóta műveletlenül álló szőlőskertet, és felhatalmazzák, hogy azt a kérelmező saját használatba vegye, s a gyülekezetből való esetleges eltávozásakor az egyházközség elővásárlási jogával eladhassa.

ZRKLT / 1r – 2v. Eredeti.

2. 1751. február 18., Nagybánya

Kolosvári István nagybányai esperes levele Zoványi P. György püspökhöz, melyben arra kéri, hogy járjon közbe Szentmihályfalvi Nagy István lelei prédikátornál, hogy lányát, Nagy Máriát bocsássa vissza férjéhez, Dési Sámuelhez, aki ígéretet tett, hogy visszafogadja feleségét.

ZRKLT / 3r – 4v. Eredeti, hátlapján a címmel, illetve Zoványi megjegyzésével, mellyel a levelet továbbítja a lelei lelkipásztornak.

299 1760. július 14., Szilágycseh

Sz[ent]Györgyi Erzsébet felhatalmazza fiát, Zoványi Györgyöt, hogy gondot viseljen az édesanyjáról, Imre Zsuzsannáról rámaradt örökségre.

ZRKLT / 5r – 5v. Eredeti.

300 1779. április 29., Zilah

A zilahi főbíró és szenátorok igazolják, hogy Szűts János és felesége, Tsatári Sára előttük úgy nyilatkozott, hogy az Órhegyen egy telket adományoznak Zoványi György helybeli lelkipásztornak és feleségének, Veres Klárának, valamint leszármazottaiknak.

ZRKLT / 6r – 6v. Eredeti, hátlapján a megjegyzéssel, mely szerint kihirdették a városi tanács 1779. május 18-án tartott gyűlésén.

301 Keltezés nélkül, Zsibó és 1766. június 14., Tasnád

Zoványi József zsbói lelkipásztor beadványa báró Wesselényi Ferenchez, Középszolnok vármegye főispánjához és a vármegye Táblabíróságához, melyben panaszolja, hogy a szilágycsehi megakadályozták az általa jogosan birtokolt szőlőskert eladásában, lefoglalva azt, és kéri kárának megtérítését. A vármegyei Tábla latin nyelvű válaszában egy bizottságot küld ki a vita tárgyát képező szőlőskert felbecsülésére.

ZRKLT / 7r – 8v. Egyszerű másolat, a beadvány és a válasz két külön kéz írása, a 8v. lapon Zoványi beadványának címezése.

302 1814, hely nélkül

1814-ből való diáknévsor, a nevek mellett feltüntetett összegekkel. Nem tartozik a Zoványi család iratai közé, tévedésből került a gyűjteménybe.

ZRKLT / 9r – 9v. Eredeti.

303 1762. november 15., Szilágycseh

Középszolnok vármegye és a Szilágyi traktus kiküldöttai Zoványi József szilágycsehi lelkipásztor kérésére, értékesítés céljával felbecsülik az 1739-ben általa használatba vett szőlőskertet.

ZRKLT / 10r – 11v. Eredeti.

304 1776. január 5., Zilah

Zoványi György és felesége, Porcsalmi Sára két királyi biztos jelenlétében harminc vonás forintért zálogba ad egy, a Mihályhidán található rétet unokaöccsének, Zoványi György zilahi lelkipásztornak és feleségének, Veres Klárának.

ZRKLt / 12r – 12v. 1806. április 23-án Közép-Szolnok vármegye által kiállított egyszerű másolat

305 1751. július 26. és 1752. augusztus 14., Zilah

Zoványi P. György végrendekezük ingó és ingatlan vagyonának családtagjai között való felosztásáról, majd ezt kiegészíti felesége, Keresztúri Anna elhalálozását követően.

ZRKLt / 13r – 16v. Hiteles másolat, melyet 1806. április 18-án állított ki Közép-Szolnok vármegye. A 14v. lapon két utólagos, a végrendelet eredetijére vonatkozó megjegyzés.

II. Zoványi P. György végrendelete:

„Atyának, Fiúnak, Szent Lélek Istennek nevében Ámen!

Hirtelen változható életemnek jó meg-fontolása kényszerített arra, hogy házamat jó eleve el-rendeljem, és posterititásom között értetlen villongás ne lenne holtom után, testamentalis dispositiom e szerént vagyon:

I^o Valamim vagyon, amelyeket Isten sok kár vallásaim után ingyen kegyelméből meg-áldott, legyen a feleségemé, Keresztúri Annáé, hogy ne szorullyon koldulásra, úgy mint: szőlőim, ahoz tartozó fa edényekkel, réteim, házaim, kerteim, s.a.t. Mellyekről leveleim a kalamáris ládámban.

II^o A piatzi házamat hagyom Mária lányomnak, hogy ha özvegségében kellekik lakni és élni, legyen módgya valami némű kereskedése által való maga táplálására. Ha pedig férjhez menne, legyen Joseff fiamé, de külső helyben való tseréléssel el ne tserélhesse, hanem Zilahon bírhasa, a mint hasznát veheti, mert így az én emlékezetem meg-tsonkulna. Zálogba vagyon, mellyről vagyon levél a kalamáris ládámban.

III^o A roppanto házat telekestől és azon telekkel, mellyet boldog emlékezetű bíró Matoltsi György uram adott sokszori szolgálatomért, hagyom György fiamnak örökösön, lévén erről is levelem, és a gyermekimnek ezen házhoz semmi praetensiojuk ne lehessen.

IV^o A Barom vásárba lévő telkemet hagyom Joseff fiamnak, a piatzi telek és ház helyet: mivel néki nagy szüksége arra nintsen, úgy tselekedgyék véle, a mint tettzik.

V^o Az Órhegyi szőlőmnek Sebess János uram felől való pászmáját hagyom György fiamnak. A középben valót Joseff fiamnak, az harmadikát Mária leányomnak. A Németi hegyen való szőlőmnek két pászmája legyen Borbára leányomé, ketteje Máriájáé, ketteje Sáríkáé, mivel engemet szolgált, és én neveltem fel, mint gyermekemet. A Tompos szőlő egyedül György fiamé a pintzével edgyütt, de a pintze, ha a szükség hozza, legyen köz az oltalomért.

VI^o Széna réteim vadnak egygyik a Miháj Hidán, másik Németiben, melly Talas rétnek hivatik, ezeken edgyezzenek meg. György fiam, mivel zilahi lakos lészen, a többit illendő képpen excontentállya.

VII^o A könyveim legyenek Joseff fiamé, mert őtet illetik, mindazonáltal minthogy a feleségem is praetendálhattya, excontentállya az annyát negyven forintokkal.

VIII^o Kevés pénzbeli jóvaim, ezüst poharaim, forgátslántz öv, kalánok, ón és vas edények legyenek a feleségem kezénél, és ha mikor osztozni kívánnának a gyermekeim, mindeneknek felét magának hadgya, hogy legyen mivel táplálhassa magát.

IX^o A Roppanto kertel elégedgyék meg György fiam, a Nagy uttzai kertnek edgyike legyen Borbára léányomé, a másika legyen Máriájé, úgy osztozzanak, a mint tettzik, és mivel a piatzi háznak nints kerte, oda való legyen.

X^o Köntösseim, lovaim, szekereim a feleségemé az ország törvényre szerént, lássa mit tartson magának; de ha alkalmas leszén, a süvegem legyen Josefé.

Nota bene A feleségem testamentaliter Máriának hívséges szolgálattyáért hadgya az hoszszú mentéjét. A türet vásznai közül edgyiket, a mellyiket szereti, a viselő szoknyáját, Losontziné, a melly derékallyat egy párnával adott. Sáríka unokájának egy négy nyüstös derékallyat egy párnával. Ezeket úgy rendeli, hogy elsőben az osztálykor mindeneknek előtte a közönségesből ki-vegyék, az után szintén annyi jusson Máriának, mint a több gyermekimnek külön külön.

A miket pedig de praesenti bírnak mind György, mind Mária, mind Sáríka, ahöz semmi közök ne legyen a többinek, és semmiképpen ne kénszeríthessék arra, hogy elő adgyák akármi jószágotskájokat, ládabéli portékájokat, pénzetskéjeket. Ha az Úr Isten ellenség, tűz és egyéb ítéletei által el nem vészi, to[...] ²⁰ s fellyebb való rendeléseim szerént elégedgyenek meg. Éljenek egymás szeretetiben, nagy békességgel, hogy az Úr Isten áldása legyen rajtok.

Az óráam legyen Josefé.

Tudtára legyen mindeneknek, valakik ezen dispositiomat akármi némű praetextus alatt kívánnák meg-változtatni, azok nem várhattják az Istennek áldását: nem átkozok pedig senkit ezen testamentom tételemben, mint némellyeknek szokások, hanem minnyájan hagylak az Istennek atyai gondviselése alá, a melly minden világi szorgalmatoskodásoknál jobb. Ammen.

Írtam ezen testamentom levelet józan és tsendes elmével, egészséges állapotomhoz, Isten engedelmeből petsétemmel meg-erősítvén anno 1751. 26^a Julii.

Zoványi György. Zilahi praedikátor,
Szilágyi esperest és a Tiszán innen
való ecclesiáknak püspökje mpria
L. S.

Minthogy K. A. feleségemnek halála történt anno 1752 die 6^a Julii, azért a miket ő néki testáltam volt, mind én réám maradott, azért azokból, ha még élek, másként dispensálok. Anno 1752. die 12^a Augusti, Zoványi György

T[estimonii] C[orrectio]. S[uprascripti]. ²¹

Mivel Isten tettzéséből én, Z. Gy. idvezült feleségem, K. A. halála után életben haggyattam, a mint felét minden jóvaimnak az gyermeki között való osztály után nékie bírní engedtem volt, az meg-változván, a miről nem írtam volt a testamentumban, arról e képpen tettzet dispensálnom. Anno 1752. die 14^a Augusti.

²⁰ A szó vége olvashatatlan.

²¹ A rövidítés feloldásában nyújtott szíves segítségért dr. Fekete Csabának (Debrecen) mondok köszönetet.

1^a Zoványi Joseffnek hagyom a nagy mentémet a süveggel edgyütt, a bőr[ös-?]22 kotsimat, a negyven forintok, mellyet a könyvekből kellet volna meg-fordítani a feleségemnek, légyen közönséges, oszljon egygyenlőképpen.

2^a Zoványi Györgyé légyenek a lovaim szekereستől, ha akkor meg-lésznek, ha pedig halálomig el-fognak, negyven öt forintot fogjon ki a közönségesből.

3^a Borbára léányomnak a mit testáltam, ha nem akarja kezéhez venni, aestimáltassék a jószág, és a szerént vegye fel pénzül, azután a pénzemből is részt vehet.

4^a Az idvezült feleségem még életében testálta az hoszszú mentéjét a léányomnak, Máriának, és ismét tulajdon maga pénzét, ötven forintyát jó dajkaságáért és szolgálattyáért. Ha a kisebbik mentét magáénak akarja tenni, az árrát tegye le flor 20., de légyen közönséges.

5^a A kamuka szoknya sors vetés által azé légyen, a kinek rendeltetik a gyermekeim istenes meg-edgyezésekből. Ha Mária léányom Sáríkájának meg-nyeri, ha olly forma szerentséje lészen, az házassága jó lészen kevés engedelemmel.

6^a A kisebbik forgáts lántzot adtam volt Mária léányomnak, mikor ki-házásítottam, lássa, ha a léányának, Sárának adgya. A kisebbik ezüst pohár is Sáráé légyen, ki házassítatására, és egy ezüst kalán.

7^a A nagyobbik ezüst pohár, a kinek sorsal jut, meg-tartsa emlékezetemre.

8^a A szőnyeg köz bets[re-?]23 botsáttassék, a sejem övemmel lássák a gyermekeim, ha Joseffnek adgyák, mint papi övet.

9^a Egy néhány türet vásznat font Sáríka maga kezével, az közönséges ne légyen, hanem övé. Ki-házásítására, ha ollyan szerentséje lészen, hagyok 80 idest nyoltzvan forintokat, lássák a fiaim, a mivel tolgják.

10^a Idvezült Krisztina léányom gyermekeinek nem kívánt testálni semmit a feleségem, mivel eleget tartotta s nevelte mindeniket, kívált Sebess Sárát 12. esztendeig, mind azon által a békességért a fiaim edgyezzenek meg.

11^a A kalamáris ládámra a két fiam, Joseff és György visellyenek gondot, mert ott vadnak leveleim, mellyek sokat érnének, a besztertzei ezer forintokról való levelek is ott vagynak.

12^a Senkinek semmivel adóssa nem vagyok, Istené a ditsőség érette.

Ha Istennek és az embereknek éltek, senkivel nem háborogtok, szelídek és józanok lészték, az Isten áldása száll réátok. Ammen.

Prasentem(!) copiam e vero ea gemino suo originali descripta cum eadem collatam, utque in omnibus punctis et clausulis conformem esse fide nostra mediante testamur. Zilah, die 18^a Aprilis 1806.

Michaël Balogh de Almás mpria et Franciscus Pallavics mpria

Illustris Comitati Mediocri Szolnok ordinarius asessor ejusdem Comitatus jurassor”

Püspök Zoványi György testamentom levele in copiis, melynek originálissa az úgy nevezett familia kalamáris ládájában vagyon, melly ládának mostani conservatora doctor Zoványi Imre úr

A familia ládája conserválása szállott chirurgus idősbb Zoványi József úrra.

22 A levél kiszakadt, a szó vége hiányzik.

23 A levél kiszakadt, a szó vége hiányzik.